

人民 (*rénmín*) – Nép

Jü Hua (1960) a mai kínai irodalom egyik legismertebb regényírója. Öt évig fogász-ként dolgozott, de mivel nem szerette, hogy „mások szájában kell turkálnia”, az írás felé fordult. A kulturális forradalom éveiben nőtt fel, és ez az élmény adta több írásához is az alapanyagot. Műveit számos nyelvre lefordították, 2002-ben James Joyce-díjat kapott. Első nemfikciós, önéletrajzi esszékötetete a *Kína tíz szóban*, mely először Franciaországban jelent meg 2010-ben, kínaiul és francia fordításban, majd 2011-ben kínaiul a tajvani Rye Field Publications gondozásában, angolul pedig a The New York Times jelentette meg folytatásokban 2011-ben. — A fordítás az alábbi kiadások alapján készült: *Shige cihui li de Zhongguo* by Rye Field Publications, Taipei. Copyright © 2011 by Yu Hua és China in Ten Words published in the United States by Pantheon Books, a division of Random House, Inc., New York, English translation copyright © 2011 Allan H. Barr.

Amikor leírom ezeket a kínai karaktereket, még egyszer rájuk kell pillantanom, hogy helyesen írtam-e. Pont ez a lényeg ezzel a kifejezéssel: távoli, és mégis oly ismerős.

Nem tudok a modern kínai nyelvben még egy ekkora anomáliáról — mindenütt jelen van, mégis láthatatlan. Manapság Kínában egyedül a hivatalnokok azok, akik rendszeresen ajkukra veszik a szót, hogy „nép”; az emberek maguk ritkán használják ezt a kifejezést — talán nem is emlékeznek rá. Meg kell hagyni, némi köszönettel tartozunk ezeknek a tisztviselőknek azért, hogy bizonyítják, a szó legalább még létezik.

A múltban kiemelkedő jelentősége volt e kifejezésnek. Hazánk az úgynevezett Kínai Népköztársaság; Mao elnök pedig mindig azt mondta: „a népet szolgálni”. A legfontosabb napilap volt a Népúj-ság, és megtanították nekünk, hogy „1949 óta első a nép”.

Gyermekkorom éveiben a „nép” éppolyan csodálatra méltó kifejezés volt, mint az, hogy „Mao elnök”, és amikor írni-olvasni kezdtem, ezek voltak az első szavak, melyeket elsajátítottam. Ezeket előbb tudtam leírni, mint a saját nevemet, vagy a szüleim nevét. Így jutottam arra a „felfedezésre”: a nép maga Mao elnök és Mao elnök maga a nép.

Ez a kulturális forradalom idején volt, és ezt a felismerésem büszkén megosztottam mindenkivel, akivel csak találkoztam. Ők kételkedve meredtek rám, nyilván némileg problémásnak találták a megfogalmazásomat, bár nyíltan egyikük sem mondott ellent nekem. Akkoriban az emberek tojáshéjon lépkedve jártak, attól tartva, ha valami rosszat mondanak, könnyen ellenforradalmárnak bélyegezhetik őket, ezzel veszélybe sodorva egész családjukat. A szüleim, mikor meghallották ezt a „felfedezésem”, egyformán kétségbe estek. Óvatosan rám néztek, és a lényegét megkerülve azt mondták, hogy nincs semmi baj ezzel, de ha lehet, inkább többet ne mondjam senkinek.

Mivel azonban ez volt gyermekkorom legnagyobb találmánya, nem bírtam elviselni, hogy hallgassak erről, és továbbra is megosztottam az egész világgal. Egy nap e felfedezésem bizonyítékát is meggletem az akkori idők egyik jelmondatában: „Mao elnök a szívünkben él”. Levontam a logikus következtetést: ha Mao elnök mindannyiunk szívében ott él, akkor mi él Mao elnök szívében? Ez semmiképpen sem lehet más, csak az egész nép. Tehát: „a nép maga Mao elnök és Mao elnök maga a nép”.

És az én kis városomban azok a kételkedő tekintetek fokozatosan eloszlottak. Néhányan elkezdtek elismerően bólogatni, mások elkezdtek ismételtetni ugyanazt — először a játszótársaim, később a felnőttek is.

És amikor egyre többen elkezdtek mondani: „a nép maga Mao elnök és Mao elnök maga a nép”, én hirtelen fenyegetettséget éreztem: rájöttem, hogy egy forradalmi korszakban nem létezik szerzői jog. Egy olyan feltaláló helyébe kerültem, akinek a találmánya folyamatosan értéktelenedik. Ezért határozottan kijelentettem: „Én voltam az első, aki ezt mondta.” Egyetlen felnőtt sem volt, akit ez érdekelt volna, sőt még a játszótársaim sem voltak hajlandóak megadni nekem szerzői mivoltom elismerését. Szembeszállva erőltetett érveimmel és szárnalmas magyarázataimmal, a fejüket rázva kijelentették: „Nem. Mindenki ezt mondja.”

Ideges voltam, és keserűen megbántam, hogy nyilvánosságra hoztam felfedezésemet. Örökre a saját fejemben kellett volna tartanom, biztonságban mindenki mástól, megőrizni magamnak, hogy fűszerezze egész hátralévő életem.

Manapság a Nyugatot meglepte Kína átalakulásának sebessége. A kínai történelem arca úgy változott egy szempillantás alatt, ahogy a szecsuáni operában a színész egy csuklómozdulattal maszkot vált. Harminc év sem kellett, és a politika uralta Kína átalakította magát egy pénz uralta Kínává.

A történelem fordulópontjai általában valamilyen emblemikus eseményhez köthetők, és az 1989-es Tienanmen téri incidens mindenképpen annak tekinthető. A reformpárti Hu Jao-pang áprilisi halálával indult a pekingi egyetemisták tüntetэшulláma, mely a Tienanmen térre összpontosult, szabadságjogokat és a hivatali korrupció felszámolását követelve. Miután a keményvonalas kormányzat elutasította a párbeszédet, a diákok május közepén éhségsztrájkba kezdtek a téren, a helyiek pedig az utcára vonulva támogatásukról biztosították őket. Akkoriban az embereket nem nagyon érdekelte a „szabadság és demokrácia” kérdése, inkább a korrupcióellenes szlogenek vonzották őket a tüntetőkhöz. Abban az időben Teng Hsziao-ping „reform és nyitás” politikájának tizenegyedik évében jártunk, és bár a reform áremelkedést váltott ki, a gazdaság folyamatosan növekedett, és az életszínvonal is javult. A parasztok a változások kedvezményezettjei voltak, a gyárak még nem zártak be, és a munkások nem váltak áldozatokká. A társadalmi konfliktusok még nem voltak annyira kiélezettek, mint manapság, amikor mindenütt ott ég a harag, és a társadalom tele van dühös elégedetlenséggel. Amit akkor hallottunk, az egy kis morgás, panaszkodás arról, hogy a magas rangú funkcionáriusok hogyan tették gazdaggá a gyerekeiket a mi nemzeti erőforrásaink kihasználásával, de ez az elégedetlenség vezetett ahhoz, hogy tiltakozást váltson ki. Összehasonlítva a mai nagyszabású, sokszínű korrupcióval, a pénzügyi alapoknak az akkori, egy kisebbség által történő „elterelése” szinte semmiségnek tűnik. 1990 óta a korrupció ugyanolyan meghökkentő gyorsasággal nőtt, mint a gazdaság egésze.

A tömegmozgalom, amely lassan kezdte elsöpörni az egész országot, a június 4-én hajnalban eldőrdült lövések hatására gyorsan

alábbhagyott. Amikor ugyanezen év októberében a Pekingi Egyetemen jártam, a kép már teljesen megváltozott. Sötétedés után szerelmespárok andalogtak a tóparton, és az egyetemi kollégiumból a madzsong kockák csattogása és a hangosan magolt angol szavak foszlányai hallatszottak csak ki — nem volt nyoma az államügyek iránti elkötelezettségnek. Egy rövidke nyár elegendő volt ahhoz, hogy úgy tűnjön, tavasszal nem történt semmi. Ez a hatalmas kontraszt rámutat arra, hogy a Tienanmen tér egy olyan egyszeri és tiszta politikai felbuzdulása volt a népnek, melyet még a kulturális forradalom váltott ki, és ez idáig lappangott, mint egy járvány. A következő alternatív „politikai” lelkesedést a pénz váltotta ki, amikor a gazdasági jólét lebegett a nép szeme előtt, és amely 1990 után természetesen tört elő.

Ezt követően csírázott ki az új szókincs: „netpolgár”, „tőzsdei befektető”, „celeb”, „rajongó”, „elbocsátott dolgozó”, „migráns munkavállaló”, és így tovább. A szó, hogy „nép”, a kulturális forradalom idején nem is lehetett volna egyszerűbb tartalmú, nevezetesen „munkások, parasztok, katonák, kereskedők” — bolti kereskedők, nem „üzletemberek”.

Az 1989-es Tienanmen téri incidens a vízvonalas abban, hogy hagyta átalakulni a „nép” jelentését, másként fogalmazva, lemeztelenítette eredeti tartalmától, és felöltöztette valami újjal.

Abban a negyven-egynéhány évben, mely a kulturális forradalomtól napjainkig eltelt, a kínai valóság kiüresítette a „nép” fogalmát. „Nép” ma nem jelent egyebet, mint egy kagylóhéjat, melybe különböző időszakokban különböző tartalmat lehet tölteni.

Peking 1989 tavaszán az anarchista mennyország volt. A rendőrség hirtelen eltűnt az utcákról, a diákok és a polgárok vették át a rendőrségi feladatokat. Bárcsak még egyszer ilyennek láthatnám Pekinget! Közös cél és közös vágy: egy rendőrségtől mentes, szabad, mégis rendezett város. Ahogy végigment az ember az utcán, mindenhol érezni lehetett a meleg, barátságos légkört. Leomlottak az akadályok, mindenki mosolygott egymásra. A busz- és metróközlekedés ingyenes volt. Megszűntek az utcai verekedések. A kereskedők ingyen osztogatták a frissítőket a tüntetőknek. A nyugdíjasok pénzt vettek ki a megtakarításaikból, és a téren éhségstrájkot folytatóknak adományozták. Még a zsebtolvajok is nyilatkozatot adtak ki a „Tolvajok Társasága” nevében, szolidaritást vállalva a diákokkal, moratóriumot hirdettek mindenfajta lopásra... persze csak Pekingben. Mondhatni, Peking az emberi testvériesség városa lett.

Ha valaki egy kínai városban él, sosem tud megszabadulni az érzéstől: itt rengeteg az ember! Azonban a Tienanmen téri tömegtüntetések tudatosították csak igazán, hogy Kína a világ legnépesebb országa. A téren minden nap tengerként hullámozott az embertömeg. A diákok, akik az ország más részeiből özönlöttek Pekingbe, kiálltak a térre, vagy egy utcasarokra, és beszédeket tartottak, nap

nap után, mindaddig, amíg csak bírták, sőt, még azután is makacsul folytatták, hogy egy hang sem jött ki a torkukon. A közönség pedig — akár töpörödött öregemberről volt szó, akár fiatal anyáról, karján csecsemővel — az éretlen diákok éretlen mondanivalóját nagy tisztelettel hallgatta, folyamatosan bólogatva, és nagy hévvel tapsolva a szónokoknak.

Voltak komikus pillanatok is. Egy délután részt vettem a Kínai Társadalomtudományi Akadémia egyik félhomályos termében megtartott találkozáson, melyet a liberális pekingi értelmiségiek által alapított új formáció, a Szellemi Tőke Szövetsége szervezett. Amíg vártuk a kiváló politikai elemzőt, Jen Csia-csi-t, arra lettem figyelmes, hogy néhányan kérdőre vonták egy újság szerkesztőjét. A lap éppen közzétett egy nyilatkozatot a Szövetség nevében, és az aláírók közül jelenlévők kifogásolták, hogy a felsorolásban, ahol a nyilatkozatot jegyzők szerepeltek, ismeretlenek neve került az övék elé. Hogyan lehetséges ez? — kérdezték. A szerencsétlen szerkesztőnek, bár elmondta, hogy nem az ő hibája, és mindegyiküktől egyenként bocsánatot kért, nem sikerült kiengesztelnie az elégedetlenkedőket. A nevetséges közjátéknak csak Jen Csia-csi érkezése vetett véget. Ez volt az első és egyben az utolsó alkalom, hogy láttam őt. Tisztán emlékszem a pillanatra, amikor ez a kiváló tudós, a tüntetőkhez békülékenyebb vonalat támogató Csao Ce-jang pártfőtitkár közeli munkatársa, komor arckifejezéssel belépett a terembe. Az emberek elcsendesedtek, mikor meghallották tőle a rossz hírt: „Ce-jang kórházba került” — mondta halkán.

Az 1989-es politikai nyelvben, ha egy állami vezető „kórházi kezelés alatt állt”, az annyit jelentett, hogy vagy elvesztette befolyását, vagy maga is menekülni kényszerült. Mindenki azonnal felfogta a bejelentés következményeit. Néhányan kezdtek elszállingózni, mások később szóródtak szét, mint a hulló falevelek az őszi viharban.

Csao-ról, közéletből való eltűnése után, egészen 2005-ig nem hallottam semmit. Ekkor az Új Kína Hírügynökség egy rövid közleményt adott ki: „Csao elvtárs hosszú évek óta tartó szív- és érrendszeri betegségei, valamint légzési nehézségei miatt már többször szorult kórházi kezelésre. Az elmúlt napokban állapota folyamatosan romlott, az újraélesztésére tett erőfeszítések sikertelennek bizonyultak. Pekingben, január 17-én, 85 éves korában érte a halál.” Kínában, még ha csak egy nyugalmazott miniszterről is van szó, a hivatalos gyászjelentés sokkal részletesebb szokott lenni, mint ez. Ez a bejelentés semmit nem tartalmaz az elhunyt életútjáról, aki egykor a párt és a nemzet vezéregyénisége volt, sőt, meg sem említik a búcsúztatás és a temetés időpontját. Egy a pekingi Déli Pályaudvar körül élő csoport (az „igazságszolgáltatás menekültjei” néven váltak ismertté) azonban kiszivárogtatta a temetés időpontját. Fogalmam sincs, hogy a kínai „nép” ezen leghátrányosabb helyzetű tagjai hogyan szerezheték meg ezt az információt, de valahogyan megszervezték, hogy ott lehessenek a temetésen, és leróhassák kegyeletüket Csao Ce-jang

előtt. Természetesen, mivel nem voltak jogosultak jelen lenni, a rendőrség megtagadta a belépésüket, de a szertartás helyszínén kívül kifeszítettek egy feliratot megemlékezésül Csao Ce-jangra. Ennek a csoportnak a tagjai a kínai társadalomban eluralkodott korrupció áldozataiból kerültek ki. Eredetileg azért jöttek Pekingbe, hogy egy petíciót adjanak át a pártközpontban, annak érdekében, hogy megszűnjön az őket ért igazságtalanság és elnyomás, melyet otthonaikban szenvedtek el. Kínában ez a rendkívüli perorvoslat — mint egy humánus rendszer utolsó maradéka — kínált némi reményt arra, hogy az igazságra leljenek azok, akiken már a jog nem segített. Létrejött a rendes igazságszolgáltatáson kívüli rendszer, ahová azok fordulhattak, akik hiába várták, hogy ügyük majd egy elfogulatlan hivatalnokhoz kerül. Az emberek végső elkeseredésükben fordultak Pekinghez, remélve, hogy a központi kormányzat igazságot szolgáltat majd nekik. A kínai történelemben gyökerezik ez az ősi várákozás, hogy majd az igazságos és törvénytisztelő központi hatalom végre érvényesíti a mindenkire vonatkozó előírásokat. 2004-re már csaknem 10 millió ilyen beadványt tartottak nyilván Kínában. Akik a kérvényeket benyújtották, elképzelhetetlenül nehéz, reménytelen körülmények között éltek, sokan az utcán, akár a koldusok, a rendőrség folyamatos vegzálásának kitéve; mások egy kiváltságos kisebbséghez tartoztak, olyan értelmiségiek közé, akiket mentális betegként tartottak számon. A „nép” megbántott, megsértett tagjai voltak hát azok, akik elzarándokoltak Csao Ce-jang temetésére, mert úgy érezték, ő közülük való, őt érte a legnagyobb igazságtalanság, ő „Kína legnagyobb vesztese”, nagyobb vesztes még náluk is. A kérvényezők, bár nagyon szenvedtek, legalább volt hová fordulniuk, de — ahogy ők mondták — „Csao panaszát ki hallgatta volna meg”?

1989. május végen hazautaztam Csöcsiang tartományba, és a családi ügyek elintézése után rögtön visszafordultam Pekingbe. Június harmadikán indultam, befeküdtem a hálókocsi emeletes ágyára. Hallgattam a zakatolást, és amikor kigyúltak a fények a kocsiban, tudtam, beesteledett. Azon gondolkodtam, hogy a hallgatói tiltakozások véget nem érően elhúzódhatnak, és elképzelni sem tudtam, mikor fejeződhetnek be. Amikor korán reggel felébredtem, a vonat már közel járt Pekinghez. A kocsiban hangosan szólt a rádió, és beolvasták a hírt: a hadsereg bevonult a Tienanmen térre.

A június 4-i lövöldözést követően a pekingi és a máshonnan odazarándokolt egyetemisták kezdték elhagyni a várost. Élénken emlékszem erre a jelenetre, ahogy a felbolydult tömeg zsúfolásig megtöltötte a pályaudvart, és hogy talán nem az evakuálás időpontja volt a legmegfelelőbb számomra a visszatéréshez. Vállamra vetett táskámmal összezavarodottan támolyogtam az állomás előtti téren, az emberek folyton belém ütköztek, és rájöttem, nincs más választásom, hamarosan nekem is ki kell jutnom innen.

Amikor június 7-én újra elhagytam Pekinget, kerülőútra kényyszerültem. A vonatközlekedés szünetelt Peking és Sanghaj között,

mert Sanghajban felgyújtottak egy szerelvényt. A tervem az volt, hogy vonattal Vuhanba megyek és onnan hajóval haza, Csöcsiangba. Néhány egyetemi csoporttárssal együtt rávettük egy platós teherautó sofőrjét, hogy vigyen le minket a Csang-an sugárúton az állomásig. A néhány nappal ezelőtt még forrongó Peking szinte teljesen kihalt lett, az utcán egy lélek sem járt, csak a füst szállingózott az elszenesedett járművek fölött, és egy harckocsi állomásozott a Csienkuomen felüljárón, fenyegetően felénk irányítva ágyúcsövét. A pekingi pályaudvarhoz érve, némi dulakodás árán átverekedtük magunkat a jegyiroda előtti tömegben, és végül sikerült állóhelyekre jegyet váltani, rendes ülőhelyeket már lehetetlen volt kapni. Ahogy beléptünk az állomásépületbe, a szolgálatban lévő katonák alaposan átvizsgáltak bennünket. Csak akkor mertem búcsút inteni, amikor már egészen biztos volt, hogy nem hasonlít a képem egyetlen szökevényére sem, akik a körözési listákon szerepeltek.

Életemben nem utaztam olyan zsúfoltságban, mint akkor. A vasúti kocsi tele volt a fővárosból menekülő diákokkal, szó szerint egy talpalatnyi hely sem volt, nem lehetett mozdulni sem a tömegtől. A baj akkor kezdődött, amikor mintegy órányira Pekingtől rám jött a szükség. Elindultam a WC irányába, szorítottam, ahogy csak bírtam, de félútig sem jutottam, mikor hallottam, hogy valaki kiabál és dörömböl a WC ajtaján, de az is tele volt emberekkel. „Nem tudjuk kinyitni!”, kiabálták vissza belülről. Így aztán vissza kellett tartanom a vizeletemet három teljes órán keresztül, amíg Sicsiacsuangba nem értünk. Ott leszálltam, azonnal kerestem egy WC-t, utána pedig egy fülkéből felhívtam a helyi irodalmi folyóirat szerkesztőjét, segítséget remélve tőle. „Minden annyira kaotikus most”, mondta miután meghallgatott. „Ne menj sehová, maradj itt, és írd nekünk egy regényt.” A következő több mint egy hónapot Sicsiacsuangban éltem meg, de az írás nagyon nehezen ment. A televízióban mindennaposak voltak a híradások a körözött és az őrizetbe vett egyetemistákról, szünni nem akarón, újra meg újra ismételve; ilyet még nem láttam, talán csak akkor, amikor egy kínai sportoló aranyérmet nyert az olimpián. Komor szállodai szobámban, távol az ott-honomtól, a letartóztatottak kába arcát nézve és a hírolvasó lelkes hangját hallgatva, futkosott a hátamon a hideg, megéreztem, mi is az a terror. Aztán hirtelen, egy nap, mindez eltűnt a TV képernyőjéről. Eltűntek a fogvatartottak, eltűnt a diadalittas kommentár is. Bár az embervadászat és a letartóztatások ugyanúgy folytak tovább, az adásokba már visszatértek az ismerős képek: a haza békebeli jólétének jelenetei. A bemondók még az előző nap szenvedélyesen elítélték az elfogott diákokat, másnap már örömodákat zengtek virágzó országunkról. Ahogy korábban Csao eltűnt a közéletből, ugyanúgy tűnt el a kínai médiából a Tienanmen tér is. Soha nem hallottam a legkisebb említését sem azóta, mintha meg sem történt volna. És úgy tűnik, az emléke még azok között is halványul, akik részt vettek a tüntetéseken 1989 tavaszán; talán az élet

nehézségei okozzák, hogy csak később juthat majd idő az emlékek felidézésére. De két évtized múltán nagyon nyugtalanító az a tény, hogy a fiatal generáció szinte semmit sem tud a Tienanmen téren történekről, és ha mégis, az annyi, hogy „akkor egy rakás ember összejött a téren, ennyit hallottunk”.

Húsz év egy szempillantás alatt elillan, de a történelmi emlékezet — ebben szinte biztos vagyok — nem múlik el olyan gyorsan. Nem számít, hogy a résztvevők ma hogyan tekintenek 1989 eseményeire, de egyszer eljön majd a nap, amikor mindenki, aki jelen volt, megleli önmagában élete ezen fejezetének kitörölhetetlen tapasztalatait. Esetemben ez a kitörölhetetlen tapasztalat segít megérteni, hogy mit is jelent valójában az a szó, hogy „nép”. Néha szüksége van az embernek arra, hogy megkapja a lehetőségét annak, hogy bizonyos szavak igazi jelentését megtapasztalja. Életünk során számtalan szóval, kifejezéssel találkozunk, némelyeket rögtön megértünk, más szavak jelentésével az állunkat dörzsölgetve kínlódunk, és nem értjük igazán. A „nép” ebbe az utóbbi kategóriába tartozik. Az első szavak között volt, melyeket megtanultam leírni és elolvasni, az életemet végigkísérte, mindig ott csengett a fülemben. Harmincadik életévemben jártam, amikor egy késő éjszakai élmény egyszer csak végre megmutatta ennek a szónak az igazi jelentését. Ez a valós találkozás a szó tartalmával megszüntetett bennem minden nyelvészeti, szociológiai vagy antropológiai megközelítést és elméletet, és végre kimondhattam magamnak: a „nép” nem üres frázis, mert én találkoztam hús-vér testével, és hallottam erős, dobogó szívét.

De nem a Tienanmen téri nagygyűlések élménye vezetett ehhez a felismeréshez, hanem egy kis epizód, mely a város másik részén történt meg velem 1989 májusában. Akkorra már bevezették Pekingben a statáriumot, a diákok és a helyiek pedig spontán összegyűltek megvédeni minden nagyobb kereszteződést, az összes felüljárót és metrókijáratot, hogy megakadályozzák a hadsereg bejutását a Tienanmen térre. Én Silipuban laktam, a város keleti felében, és a Lu Hszün Irodalmi Intézetben folytattam tanulmányaimat. Csaknem minden nap, ebédidőben áttekertem rozoga járgányomon a Tienanmen térre, és ott maradtam késő estig vagy akár kora reggelig, aztán irány vissza az iskolába.

A május végi időjárás Pekingben déli meleget és éjszakai hideget jelentett. Aznap, mikor ebéd után elindultam, csak egy rövid ujjú ing volt rajtam, amiben éjszaka csontomig hatolt a hideg. Amint visszafelé kerékpároztam, jéghideg szél vágott az arcomba, és ahogy a kerékpárnak, úgy nekem is minden részem röcögött. Az utcán vaksötét volt, csak a hold mutatta az utat. Minél messzebb jutottam a tértől, annál jobban fáztam. De ahogy elértem Hucsialout, hirtelen egy forró légáram csapott meg, és egyre erősödött, ahogy továbbtekertem. Először csak énekszó foszlányai jutottak el hozzám, később megláttam a felvillanó fényeket is a távolban. Aztán

végül megpillantottam azt a megdöbbentő jelenetet, ahonnan a hőhullámok indultak: a fényárban úszó keresztelkedésben tízezer ember őrizte testével a felüljáró hidat, és szenvedélyesen, teli torokból énekelte együtt az éjszakai égre a nemzeti himnusz: „Vérünkéből és húsunkból építsük fel az új Nagy Falat! A nemzet a legveszélyesebb időszakába ért, mindenkinek muszáj egy utolsót kiáltania! Előre! Előre! Előre! Millió szív egyként dobban...” A fegyvertelen, de hittel teli emberek biztosak voltak abban, hogy pusztá testükkel megállásra kényszeríthetik a katonákat és a harcjárműveket. Egybegyűlve olyanok voltak, mint egy fortyogó edény, egyenként pedig mint a lobogó fáklya.

Kulcsfontosságú pillanat volt ez az életemben. Mindeddig az gondoltam, hogy a fény távolabbra jut, mint a hang, és a hang messzebbre száll, mint a test melege. De az addig eltelt huszonkilenc évemben végig tévedésben voltam. Azon az éjszakán megtapasztaltam, hogy ha az emberek egyé válnak, a hangjuk messzebbre jut, mint a fény, és testük melege még annál is messzebbre száll. Így végre megértettem, mit is jelent a szó, „nép”.

Molnár Zsolt Artúr fordítása

A bölcsességbe kapaszkodom

TARJÁNI IMRE

*Ha hordólakó lennék, mint Diogenész,
nem ismerném az írásokat és a történelmet.
Nem tűnne fel a szegénységem.*

*A hitekről és a hirdetésekről nem hallanék semmit,
mert ami jó, az nem változik naponta,
és a szépség akkor is ragyog, ha letakarják.*

*A pénzváltás sem érdekelne többé,
uzsorások nélkül hallgatnám a tengert.*